

31.7.2020

kirjaamo@intermin.fi
jari.lepisto@intermin.fi

Viite: Lausuntopyyntö 10.6.2020 SMDno-2019-1791

JOKILAAKSOJEN PELASTUSLAITOKSEN LAUSUNTO SOPIMUSPALOKUNTATOIMINTANNE KEHITTÄMISEN KANSALLISESTA TOIMINTAOHJELMASTA

Yleistä

Toimintaohjelma on hyvin laadittu kaikkine sisältöineen. Toimintaohjelma etenee loogisesti ja luo hyvät edellytykset työryhmälle annettujen tavoitteiden toteuttamiseen. Siinä on tunnistettu hyvin sopimuspalokuntien toimintaedellytysten turvaamiseen liittyviä haasteita sekä kehittämistarpeita.

Pelastuslaitokset ovat vastuussa alueensa pelastustoimen kehittämisestä ja sopimuspalokunnat ovat luonnollinen osa alueellista pelastustoimen kokonaisuutta. Kehittämistä määrittää käytännössä vahvasti kunkin alueen pelastustoimen palvelutasopäätös sekä alueelliset ja paikalliset palokuntasopimukset.

Sopimuspalokuntien kehittämistarpeiden tulee nousta alueelliselta tasolta ja kansallisen toimintaohjelman tulee nykyistä selkeämmin sisältää määrittelyt eri toimijoiden vastuille, tietovirroille sekä kansallisille menettelyille, joiden avulla voidaan varmistaa, että kansallinen kehittäminen vastaa alueellisia ja paikallisia pelastuslaitosten ja sen sopimuspalokuntien tarpeita. Toimintaohjelmaan tulee kuvata, miten sopimuspalokuntatoiminnan lainsäädännölliset kehittämistarpeet tunnistetaan ja huomioidaan, kun pelastustoimen kansallisen kehittämistä toteutetaan tai erilaisia lainsäädännön hankkeita käynnistetään.

Eräitä huomioita

Sopimuspalokuntatoiminnan kansallisessa kehittämisessä on tärkeää huomata eri pelastustoimialueiden toimintaympäristöjen erilaisuus lähtien aina väestökehityksestä laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Tämän myötä eri alueilla sopimuspalokuntien merkitys ja painoarvo kiireellisen pelastustoiminnan palvelujen tuottajana vaihtelee merkittävästi. Yhteismitallinen, koko maan kattava yksityiskohtainen toimintojen ja palokuntasopimusten mallinnus ei välttämättä ole kovin perusteltua.

Toimintaohjelmaa valmisteltaessa on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa eri toimijoiden roolit. Sisäministeriön ja sen asettamien työryhmien rooli on kansallisella tasolla luoda edellytyksiä pelastustoimen kehittämiselle ml. sopimuspalokuntatoiminta. Tähän kuuluu vähintäänkin lainsäädännön ja siihen perustuvan kansallisen ohjeistuksen valmistelu sekä vaikuttaminen kansallisella tasolla eri sidosryhmiin ja päätöksentekijöihin sopimuspalokuntatoiminnan edellytyksien kehittämiseksi. Alueellisilla pelastuslaitoksilla on konkreettinen vastuu sopimuspalokunnista ja niiden henkilöstöstä työnantajatahona sopimus-

henkilöstöä koskeissa työsuhteisiin liittyvissä kysymyksissä sekä palokuntasopimusten osalta sopimuspalokuntien sopimuskumppanina sopimuksissa sovituissa asioissa. Kunkin pelastuslaitoksen toimintaa näissä asioissa ohjaa niiden kunkin isäntäorganisaation työnantajapolitiikka, jossa taustalla on väistämättä kuntatyönantajien kansalliset rakenteet.

Lähtökohtana edellä mainituin perustein on, että toimintaohjelman valmistelussa ei voida puuttua tai laatia esityksiä, suosituksia tai luoda odotusarvoja sopimuskumppanina tai työnantajana olevien pelastuslaitosten toimivaltaan kuuluvissa asioissa kuulematta laajasti ennalta pelastuslaitoksia ja niiden isäntäorganisaatioita sekä tarvittaessa Kuntaliittoa ja Kuntatyönantajia.

Vastaavalla tavalla kuin pelastuslaitoksia ja niiden viiteryhmiä, on sopimuspalokuntia kuultava laajasti ja myös perehdytettävä sekä sitoutettava toimintaohjelman myötä esille tuleviin kehittämiskohteisiin kuitenkin siten, ettei luoda toteuttamiskelvottomia odotusarvoja eri alueiden toimintaympäristöjen erilaisuuksista, työnantaja- ja sopimuspolitiikan erilaisuuksista johtuen.

Palokuntanuorisotoiminta on esillä toimintaohjelmassa valitettavan vähäisellä huomiolla. Sen merkitys pelastustoimelle ja pelastuslaitoksille on erittäin suuri eräillä alueilla, ehkä myös kansallisesti, osana sopimuspalokuntien toimintaa ja pelastuslaitoksen henkilöstörekrytointia. Palokuntanuoristyö on laajassa kuvassa merkittävää nuorison kasvatustyötä osaksi turvallisempaa yhteiskuntaa.

Sopimuspalokuntien hälytysosastojen ja pelastuslaitosten päätoimisen henkilökunnan rekrytointipolun alkulähteenä palokuntanuoriso-osastot ovat erittäin tärkeässä roolissa. Esimerkiksi Jokilaaksojen pelastuslaitoksen päätoimisesta henkilökunnasta (ml. ensihoito) noin 49 % (syksyn 2019 kyselytutkimus) on ns. entisiä palokuntanuoria. Saman kyselytutkimuksen perusteella sopimuspalokuntien hälytysosastolaisista palokunnasta riippuen on entisiä palokuntanuoria noin 50 – 67 %. Esimerkiksi tällä hetkellä 22:sta sopimuspalokunnastamme 20 ylläpitää palokuntanuoriso-osastoa.

Päätoimisesta henkilökunnastamme noin 71 % on jossain vaiheessa toiminut sopimuspalokunnassa jossain roolissa.

Sopimuspalokuntien osaamisen kehittäminen ja niihin liittyvien kansallisten mittaristojen luominen on tärkeää. Asiakirjassa onkin jo osuvia mainintoja asiasta, mutta siihen voisi pyrkiä syventyä laajemmin toimintaohjelmassa ja sen valmistelussa. Kelpoisuutta tuottavan peruskoulutuksen kehittäminen on edennyt Pelastusopiston vastuulle siirtämisen myötä merkittäväällä tavalla. Sopimushenkilöstön paikallisen osaamisen ja sen kehittämisen arviointiin sekä täydennyskoulutustarpeiden tunnistamiseen, täydennyskoulutuksen kehittämiseen olisi hyvä luoda kansallisia mallinnuksia ja mittaristoja, joiden avulla voidaan pelastustoiminnan laatua ja henkilöstön siirtymismahdollisuuksia eri alueille sekä alalla pysyvyyttä edistää.

Eräs selvitettävä asia toimintaohjelman yhteydessä voisi olla pelastuslain (379/2011 2 a §) sopimuspalokuntakäsittelyn alle sisällytettävien vapaaehtoisten palokuntien, sivutoimisesta henkilöstöstä koostuvien palokuntien ja ns. työpaikkapalokuntien (laitospalokunta, teollisuuspalokunta, sotilaspalokunta) sopimus-, työnantaja-, työturvallisuus- yms. juridiikkaan liittyvät eroavaisuudet vastuista ja velvoitteista. On olemassa havaintoja siitä, että pelastuslaitoksille sopimuspalokuntia kohtaan pelastuslaissa asetetut velvoitteet estävät tai vähintäänkin vaikeuttavat käytännössä sopimuksen tekemistä laitos- ja teollisuuspalokuntien kanssa.

Toimintaohjelmassa ei ole otettu kantaa miten aiotaan aikanaan toteuttaa hankkeen tulosten konkreettinen jalkauttaminen, eri toimijoiden sitouttaminen ja miten siihen liittyvä viestintä toteutetaan käytännössä. Oleellista aikanaan hankkeen tulosten käyttöönotossa on, että osallistetaan alan toimijoita jollakin mekanismilla laajemmin jo hankkeen aikana, ei vain sen päätyttyä.

Toimintaohjelmassa olisi hyvä olla esillä myös se, että sopimuspalokuntatoiminnan kehittäminen ja toimintaohjelman tavoitteet integroitaisiin vakioituksi osaksi kaikkea pelastustoimen kehittämistä sekä hanketyötä. Tällä muutoksella varmistetaan sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisen jatkuvuus.

Tarvittaessa lisätietoja antaa allekirjoittaneen lisäksi kehittämispäällikkö Petteri Jokelainen, petteri.jokelainen@jokipelastus.fi , 044 429 6006.

JOKILAAKSOJEN PELASTUSLAITOS

Jarmo Haapanen
pelastusjohtaja
044 429 6001

